

došlo pouze k odstranění určité obecné úpravy a jejím nahrazením úpravou zvláštní, přičemž tato úprava bude přiměřeně platit i pro vklady na vkladních listech.

Určitě největší problém může být spatřován ve vypuštění dikce dosavadního § 778 ObčZ. Toto ustanovení výslovně upravilo vznik smlouvy o vkladu. Právě z této právní úpravy bylo možné dovodit některé charakteristiky smlouvy o vkladu, jako např.:

- reálnou povahu smlouvy,
- hotovostní plnění závazku ze smlouvy,
- okamžik vzniku smlouvy.

Vzhledem ke skutečnosti, že postupným zánikem vkladních knížek na doručitele se vkladový vztah vyplývající ze smlouvy o vkladu na vkladní knížce na jméno stále více přibližuje smlouvě o běžném účtu, může právní odlišení těchto dvou smluvních typů představovat v budoucnosti mnohem větší problém než dosud.

Závěr

Právní úprava smlouvy o vkladu na vkladní knížce má velmi dlouhou historii. Jde o jeden z nejstarších smluvních typů bankovních obchodů upravených v právních předpisech. O celkové stabilitě právní úpravy vkladů na vkladních knížkách svědčí právní vývoj této regulace, který nezaznamenává žádné zásadní právní změny. Za nejvýznamnější změnu v historii právní úpravy lze považovat změnu v chápání vkladní knížky jako cenného papíru. Právní úprava platná až do začátku 60. let minulého století výslovně označovala vkladní knížku za cenný papír. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. toto pojetí vkladní knížky již neobsahuje, přičemž však zachovává všechny podstatné rysy vkladní knížky, které ji cennému papíru přibližují (inkorporování práva ke vkladu do vkladní knížky, umořování vkladní knížky apod.).

V moderní právní úpravě představovalo největší změnu vypuštění úpravy vkladních knížek na doručitele a zejména zrušení vkladových vztahů z vkladních knížek na doručitele. Tato změna nebyla legislativně příliš dobře propracována. V první fázi byla bez náhrady zrušena ustanovení upravující vklady na vkladních knížkách na doručitele, přičemž zákaz sjednání smlouvy o vkladu na doručitele nebyl součástí této

úpravy, ale vyplýval ze zákona č. 61/1966 Sb. Vypuštění ustanovení z občanského zákoníku nebylo provázeno přechodnou právní úpravou stanovící pravidla pro tehdy existující smlouvy o vkladu na vkladních knížkách na doručitele, které nebyly zrušeny. Legislativní nedostatek byl překonáván výkladem.

V druhé etapě byly zrušeny existující vkladové vztahy na vkladních knížkách na doručitele zákonem a byla určena promlčecí doba pro výběr zůstatku z vkladu. Ani tato úprava nebyla doplněna přechodnými ustanoveními, které by vytvořily právní režim pro otázky související zejména s existencí vkladních knížek na doručitele, jejich umožňováním v případě ztráty nebo zničení, výplatou vinklovaných vkladů na těchto vkladních knížkách apod.

S ohledem na povahu vkladních knížek na doručitele jako anonymních vkladů, které se v praxi chovají do jisté míry podobně jako hotové peníze a vzhledem k množství vkladových vztahů potvrzených vkladními knížkami na doručitele a velkému objemu prostředků na těchto účtech, se dalo očekávat velké oslabení praktického významu vkladních knížek. Dostupné údaje o množství peněžních prostředků uložených na vkladních knížkách na doručitele obavy o osud smluvního typu nepotvrzují.

Platná právní úprava smlouvy o vkladu na vkladní knížce obsažená v občanském zákoníku v zásadě vyhovuje potřebám praxe. Velmi malé množství dostupné judikatury svědčí o relativní dokonalosti této právní úpravy. Skutečnost, že dosavadní úprava byla v podstatě bez větších změn a doplňků převzata do vládního návrhu občanského zákoníku podporuje závěr o správnosti shora uvedené úvahy.

Při zkoumání a rozboru platné právní úpravy jsem dospěla k některým problémům. Právní úprava občanského zákoníku neobsahuje úpravu pojmu vklad. Absence tohoto vymezení je překonávána při využití definice obsažené v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, která je však výslovně omezena jen pro účely tohoto zákona. Nedostatek právní úpravy v tomto směru prohlubuje i nejednotné chápání pojmu nakládání s vkladem. Není zcela jasné zda, nakládání s vkladem zahrnuje jak výběr vkladu či jeho části, tak i vložení dalších peněžních prostředků na stávající vklad. Nejednotnost se projevuje zejména v důsledku umožnění bezhotovostních vkladů na vkladní knížky v rámci tzv. podnikového spoření, které nevyžaduje předložení vkladní knížky. Pokud by nakládání s vkladem nezahrnujelo tzv. přívkady, mohlo by v důsledku

úpravy obsažené v § 785 ObčZ dojít ke zrušení vkladu po uplynutí lhůty dvaceti let. V tomto směru by se žádalo právní úpravu upřesnit.

V současně platné právní úpravě se jeví nadbytečná úprava práva vkladatele na úroky nebo majetkové výhody stanovené peněžním ústavem v souladu s opatřením státního orgánu (§ 779 ObčZ). Vzhledem k tomu, že státní moc upustila od regulace úroků z vkladů, jde o úpravu redundantní. Vládní návrh občanského zákoníku již takovou právní úpravu neobsahuje.

Cestovní vkladní knížky ztratily postupem času své opodstatnění zejména v důsledku rozvoje platebních karet a bankomatů. V současné době již není důvod pro jejich vydávání a právní úprava tohoto druhu vkladní knížky nemá důvod a může být vypuštěna. Vládní návrh občanského zákoníku však s touto úpravou stále počítá.

Jestliže k právní úpravě smlouvy o vkladu na vkladní knížce v občanském zákoníku není mnoho připomínek zásadní povahy, totéž nelze prohlásit k vyhlášce č. 47/1964 Sb. Prvním problémem tohoto předpisu je skutečnost, že byl vydán k ustanovením občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. před provedením novelizace zákonem č. 509/1991 Sb. Jde o prováděcí předpis k již zrušeným ustanovením zákona. Zejména tato skutečnost zřejmě vyvolává absolutní nezáměr Ministerstva financí České republiky o tento právní předpis. Svědčí o tom zejména fakt, že vyhláška byla naposledy novelizována v roce 1993, a tudíž se v ní neprojeví ani zásadní změny týkající se vkladních knížek na doručitele. Většina problémů zastaralé právní úpravy je překonávána výkladem v duchu norem občanského zákoníku.

Samostatným problémem je právní úprava umožňování vkladních knížek obsažená v této vyhlášce. Smysl umožňovacího řízení spočívající ve zpřístupnění informace o ztrátě určité vkladní knížky je stále naplňován vyvěšením umožňovací vyhlášky na desce v určených pobočkách peněžního ústavu. Efektivita takového opatření v praxi nemůže být velká. V této souvislosti se nabízí zejména právní úprava zakládající využití elektronických prostředků komunikace umožňující zapojení širšího okruhu klientů.

V závěru své práce musím konstatovat, že právní úprava smlouvy o vkladu na vkladní knížce patří mezi velmi kvalitní právní regulace v soukromém právu a vyžaduje jen dílčí úpravy k odstranění dílčích nedokonalostí.

V loňském roce nabízelo vkladní knížku šest bank, letos jsou to je banky čtyři. Patří mezi ně tradičně Česká spořitelna, dále Poštovní spořitelna, Volksbank a WSPK.

⁷⁴ I to svědčí o tom, že vkladní knížka rozhodně není „mrtvá“.

Zhodnocení vkladů na vkladních knížkách		
Česká spořitelna	0,1 % a.a.	1,8 % p.a.
Poštovní spořitelna	0,1 % p.a.	0,1 - 1,5 % p.a.
Volksbank	1,4 - 2 % p.a.	1,8 - 3,2 % p.a.
WSPK	1 % p.a.	1, - 4,03 % p.a.

⁷⁴ Tabulka zpracována na základě údajů z článku z www.idnes.cz (http://finance.idnes.cz/po-vkladni-knizce-sahne-spis-rakusan-nez-cech-fne-/bank.asp?c=A081118_143201_bank_fib)